

GEORGETA ILIE

COMERȚ INTERNAȚIONAL ȘI POLITICI COMERCIALE

Ediția a II-a, revizuită și adăugită

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2015

CUPRINS

PREFAȚĂ	9
CAPITOLUL 1. COMERȚUL INTERNAȚIONAL – ABORDĂRI CONCEPTUALE	11
1.1 COMERȚUL INTERNAȚIONAL	11
1.2 SPECIALIZAREA INTERNAȚIONALĂ	16
1.3 TEORII PRIVIND COMERȚUL INTERNAȚIONAL	21
1.4 ÎNREGISTRAREA FLUXURILOR COMERCIALE ÎN BALANȚA DE PLĂȚI EXTERNE	29
1.4.1 <i>Balanța de plăți externe</i>	29
1.4.2 <i>Înregistrarea fluxurilor comerciale externe în balanța de plăți externe</i>	33
1.4.3 <i>Tehnici de echilibrare și finanțare a balanței de plăți externe</i>	36
1.5 INDICATORI DE MĂSURARE A GRADULUI DE INTEGRARE A UNEI ȚĂRI ÎN COMERȚUL INTERNAȚIONAL	41
CAPITOLUL 2. EVOLUȚIA FLUXURILOR COMERCIALE INTERNAȚIONALE	49
2.1 EVOLUȚIA VOLUMULUI VALORIC AL FLUXURILOR COMERCIALE INTERNAȚIONALE	49
2.2 MUTAȚII STRUCTURALE ÎN EVOLUȚIA COMERȚULUI INTERNAȚIONAL	50
2.3 FACTÓRII DE INFLUENȚĂ ASUPRA EVOLUȚIEI COMERȚULUI INTERNAȚIONAL	52
2.4 PARTICIPAREA ȚĂRILOR LUMII LA COMERȚUL INTERNAȚIONAL	58
2.5 FLUXURI COMERCIALE INTRA ȘI INTER-REGIONALE	63
2.6 ROLUL TRIADEI ÎN COMERȚUL INTERNAȚIONAL CONTEMPORAN	65
2.7 ROLUL ȚĂRILOR BRICS ÎN COMERȚUL INTERNAȚIONAL CONTEMPORAN ..	69
CAPITOLUL 3. POLITICI COMERCIALE – ABORDĂRI GENERALE	73
3.1 POLITICA COMERCIALĂ - CONCEPT, OBIECTIVE, FUNCȚII	73
3.2 PRICIPALII FACTORI DE INFLUENȚĂ AI COMERȚULUI INTERNAȚIONAL ȘI POLITICILOR COMERCIALE	75
3.3 INSTRUMENTELE POLITICII COMERCIALE	77
3.4 TIPURI DE POLITICI COMERCIALE	79
3.4.1 <i>Liberul schimb</i>	79
3.4.2 <i>Protecționismul comercial</i>	80
3.4.3 <i>Argumente ce susțin alegerea politicii comerciale</i>	80
3.4.4 <i>Alte tipuri de politici comerciale</i>	82
3.5 LIBERALISM VERSUS PROTECȚIONISM ÎN POLITICILE COMERCIALE CONTEMPORANE	84
CAPITOLUL 4. INSTRUMENTE SPECIFICE POLITICII COMERCIALE CARE REGLEMENTEAZĂ IMPORTURILE	92
4.1 INSTRUMENTE SPECIFICE POLITICII TARIFARE	92
4.1.1 <i>Politica tarifară – obiective, instrumente, funcții</i>	92
4.1.2 <i>Tariful vamal</i>	95
4.1.3 <i>Taxele vamale – scopul și obiectul acestora</i>	100
4.1.4 <i>Modul de percepere și modul de stabilire al taxelor vamale</i>	104

4.1.5	Stabilirea originii mărfurilor supuse impunerii vamale.....	111
4.1.6	Efectul protecționist al taxelor vamale	112
4.1.7	Beneficiile și costurile impunerii vamale	115
4.1.8	Teritoriul vamal. Forme de extindere și restrângere ale acestuia.....	116
4.2	INSTRUMENTELE SPECIFICE POLITICII COMERCIALE NETARIFARE	132
4.2.1	Politica netarifară – abordări conceptuale și caracteristici.....	132
4.2.2	Restricții cantitative la import	134
4.2.3	Limitarea importurilor prin mecanismul prețurilor.....	147
4.2.4	Formalitățile vamale și administrative aplicabile importurilor.....	154
4.2.5	Implicarea statului în activități comerciale internaționale.....	156
4.2.6	Standardele aplicate produselor importate	163
4.2.7	Impactul protecționismului netarifar asupra comerțului internațional.....	168
CAPITOLUL 5. INSTRUMENTE DE PROMOVARE ȘI STIMULARE A EXPORTURILOR		171
5.1	INSTRUMENTE DE PROMOVARE A EXPORTURILOR	171
5.1.1	Elemente definitorii ale politicii de promovare a exporturilor la nivel macroeconomic.....	171
5.1.2	Organizații naționale pentru promovarea exporturilor.....	174
5.1.3	Rolul târgurilor și expozițiilor internaționale în promovarea exporturilor.....	182
5.1.4	Agenții și reprezentanțe comerciale în străinătate.....	184
5.1.5	Camere de comerț și industrie.....	185
5.1.6	Tratate și acorduri comerciale internaționale.....	187
5.2	INSTRUMENTE DE STIMULARE A EXPORTURILOR	191
5.2.1	Subvențiile pentru stimularea exporturilor.....	191
5.2.2	Facilități fiscale pentru stimularea exporturilor.....	193
5.2.3	Creditele de export pentru stimularea exporturilor.....	195
5.2.4	Devalorizarea monedei naționale în scopul stimulării exporturilor.....	199
CAPITOLUL 6. INTEGRAREA ECONOMICĂ REGIONALĂ ȘI INCIDENȚELE ACESTEIA ASUPRA COMERTULUI INTERNAȚIONAL		201
6.1	PROCESUL INTEGRĂRII ECONOMICE REGIONALE	201
6.2	REGIONALISM VERSUS MULTILATERALISM ÎN COMERȚUL INTERNAȚIONAL	209
6.3	INTEGRAREA ECONOMICĂ REGIONALĂ ÎN VIZIUNEA ORGANIZAȚIEI MONDIALE A COMERTULUI.....	212
6.4	INTEGRAREA ECONOMICĂ ÎN EUROPA OCCIDENTALĂ	216
6.4.1	Uniunea Europeană.....	216
6.4.2	Asociația Europeană a Liberului Schimb.....	225
6.5	INTEGRAREA ECONOMICĂ ÎN AMERICA DE NORD	227
6.5.1	Pactul Auto.....	227
6.5.2	Acordul de Comerț Liber SUA-Canada.....	227
6.5.3	Acordul Nord American de Comerț Liber (NAFTA).....	228
6.5.4	Zona de Comerț Liber a Americilor.....	237
6.6	INTEGRAREA ECONOMICĂ ÎN AMERICA CENTRALĂ ȘI DE SUD	239
6.6.1	Piața Comună a Caraibelor (CARICOM).....	239
6.6.2	Asociația de Integrare Latino-Americană (ALADI).....	239
6.6.3	Piața Comună a Sudului (MERCOSUR).....	240
6.6.4	Comunitatea Andină.....	242
6.7	PROCESUL DE INTEGRARE ECONOMICĂ REGIONALĂ ÎN ZONA ASIA – PACIFIC	246
6.7.1	Asociația Națiunilor Unite din Asia de Sud-Est (ASEAN).....	246
6.7.2	Forumul de Cooperare Asia-Pacific (APEC).....	248

CAPITOLUL 7. ROLUL ORGANIZAȚIEI MONDIALE A COMERȚULUI ÎN REGLEMENTAREA COMERȚULUI INTERNAȚIONAL.....	252
7.1 SCURT ISTORIC AL APARIȚIEI ORGANIZAȚIEI MONDIALE A COMERȚULUI	252
7.2 OBIECTIVELE ORGANIZAȚIEI MONDIALE A COMERȚULUI.....	255
7.3 ADUCEREA AFACERILOR ÎN BOARD-UL ORGANIZAȚIEI MONDIALE A COMERȚULUI	258
7.4 CONTINUITATEA ȘI NOUȚATEA ORGANIZAȚIEI MONDIALE A COMERȚULUI	259
7.5 STRUCTURA ORGANIZATORICĂ A ORGANIZAȚIEI MONDIALE A COMERȚULUI	260
7.6 PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE ORGANIZAȚIEI MONDIALE A COMERȚULUI	263
7.6.1 Principiul nediscriminării în relațiile comerciale reciproce.....	264
7.6.2 Principiul reciprocității	265
7.6.3 Principiul obligativității angajamentelor asumate	266
7.6.4 Principiul transparenței	267
7.6.5 Principiul salvărdării	267
7.7 EXCEPȚII ȘI DEROGĂRI DE LA PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE OMC ²⁶⁸	
7.8 DESFĂȘURAREA NEGOCIERILOR ÎN CADRUL ORGANIZAȚIEI MONDIALE A COMERȚULUI.....	269
7.9 LOCUL ȚĂRILOR ÎN DEZVOLTARE ÎN CADRUL ORGANIZAȚIEI MONDIALE A COMERȚULUI.....	274
7.10 REZULTATELE RUNDELOR DE NEGOCIERI COMERCIALE	275
7.11 RUNDA URUGUAY ȘI ROLUL ACESTEIA ÎN CREAREA OMC	279
7.12 COOPERAREA ORGANIZAȚIEI MONDIALE A COMERȚULUI CU ALTE ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE	286
CAPITOLUL 8. REZULTATELE ACTIVITĂȚII ORGANIZAȚIEI MONDIALE A COMERȚULUI	289
8.1 REZULTATELE CONFERINȚELOR MINISTERIALE ALE ORGANIZAȚIEI MONDIALE A COMERȚULUI.....	289
8.1.1 Conferințele ministeriale ale OMC în perioada 1996-2011	289
8.1.2 Conferința ministerială a OMC de la Bali (2013).....	296
8.2 RUNDA DOHA (RUNDA MILENIULUI).....	302
8.3 SISTEMUL COMERCIAL INTERNAȚIONAL SUB IMPERATIVELE CONJUNCTURII ECONOMICE MONDIALE ȘI ALE RUNDEI DOHA.....	309
CAPITOLUL 9. PRINCIPALELE REGLEMENTĂRI ADOPTATE DE ORGANIZAȚIA MONDIALĂ A COMERȚULUI.....	314
9.1 REGLEMENTAREA ASPECTELOR PRIVIND APĂRAREA COMERCIALĂ	314
9.1.1 Reglementarea politicilor de contrarare a efectelor dumping-ului	314
9.1.2 Reglementarea politicilor privind subvențiile de export și taxele compensatorii.....	317
9.1.3 Reglementarea aplicării măsurilor de salvărdare.....	320
9.2 REGLEMENTAREA POLITICILOR COMERCIALE SECTORIALE	325
9.2.1 Reglementarea politicilor comerciale aplicabile comerțului internațional cu produse agricole	325
9.2.2 Reglementarea politicilor comerciale aplicabile comerțului internațional cu textile și confecții.....	329
9.3 REGLEMENTĂRI PRIVIND ASPECTE SPECIFICE POLITICII VAMALE, ÎN CONFORMITATE CU ACORDURILE OMC.....	332
9.3.1 Reglementarea evaluării mărfurilor în vamă.....	332

9.3.2	<i>Reglementarea inspecției înainte de expedierea mărfurilor către piețe externe</i>	334
9.3.3	<i>Reglementarea stabilirii originii mărfurilor</i>	335
9.3.4	<i>Reglementarea procedurilor privind licențele de import</i>	337
9.3.5	<i>Reglementarea creării și funcționării uniunilor vamale și a zonelor de liber schimb</i>	340
9.3.6	<i>Reglementarea achizițiilor guvernamentale</i>	340
9.4	REGLEMENTĂRI COMERCIALE INTERNAȚIONALE CU INCIDENȚE ASUPRA POLITICILOR COMERCIALE	341
9.4.1	<i>Reglementarea măsurilor ce vizează investițiile legate de comerț</i>	341
9.4.2	<i>Reglementarea comerțului internațional cu servicii</i>	343
9.4.3	<i>Reglementarea aspectelor comerciale ale drepturilor de proprietate intelectuală</i>	347
9.4.4	<i>Reglementarea diferendelor comerciale internaționale</i>	351
9.4.5	<i>Reglementarea examinării politicilor comerciale ale țărilor membre OMC..</i>	353
	BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	356

PREFAȚĂ

Lucrarea de față își propune să contribuie la înțelegerea fenomenului amplificării fluxurilor comerciale internaționale și la consolidarea capacității de analiză a deciziilor economice la nivel mondial din perspectiva efectelor acestora asupra participanților la circuitul mondial de valori.

Plecând de la faptul că în prezent fluxurile comerciale și financiare internaționale reprezintă cele mai dinamice componente ale economiei mondiale, participarea agenților economici la aceste fluxuri presupune cunoașterea elementelor determinante ale acestora pentru a putea valorifica eficient oportunitățile existente și a identifica riscurile specifice afacerilor derulate la nivel mondial.

Problematika abordată se desfășoară într-o ordine logică, plecând de la prezentarea aspectelor conceptuale, teoretice și metodologice specifice comerțului internațional și politicilor comerciale contemporane, continuând cu prezentarea tendințelor fluxurilor comerciale internaționale, până la noile tendințe de regionalizare și globalizare, precum și de instituționalizare a relațiilor comerciale internaționale contemporane. În economia lucrării se pot identifica două mari direcții și anume, pe de o parte, prezentarea principalilor participanți la comerțul internațional (economii naționale și agenții economici cu activități de comerț exterior) și, pe de altă parte, reglementarea relațiilor dintre aceștia (Organizația Mondială a Comerțului și organizațiile de integrare economică regională).

Primul capitol se dorește a fi mai mult decât o prezentare sumară a noțiunilor de bază specifice comerțului internațional. Astfel, prin problematica prezentată se încearcă conturarea unor răspunsuri la întrebări precum: ce se înțelege prin comerț internațional, care sunt participanții la schimburile comerciale contemporane, care sunt noțiunile asociate acestuia (ex. specializarea internațională), care sunt teoriile formulate de-a lungul timpului în explicarea acestui fenomen. Tot aici sunt analizate mijloacele de cuantificare și înregistrare a fluxurilor comerciale, precum și aspecte privind măsurarea intensității și eficiența activității participanților la comerțul internațional.

Capitolul al doilea se concentrează asupra identificării principalelor tendințe în evoluția fluxurilor comerciale internaționale. Dinamica fluxurilor comerciale internaționale, prezentată sub aspect statistic, este completată de explicații privind factorii de influență și efectele acestora asupra bunăstării țărilor lumii. De asemenea, sunt avute în vedere aspecte legate de rolul principalilor jucători în relațiile comerciale internaționale contemporane și anume țările Triadei (SUA, UE, Japonia) și țările BRICS (Brazilia, Federația Rusă, India, Republica Populară Chineză și Republica Africa de Sud).

În capitolele trei, patru și cinci sunt tratate aspecte specifice problematicii politicilor comerciale și ale instrumentelor acestora. Prin problematica prezentată

În capitolul trei se încearcă clarificarea unor noțiuni precum semnificația politicilor comerciale, obiectivele acestora, rolul corporațiilor transnaționale în elaborarea unor instrumente de politici comerciale. Locul central în cadrul acestui capitol este deținut de tipologia politicilor comerciale, caz în care sunt prezentate aspecte cu caracter teoretic însoțite de o serie de exemple privind politicile comerciale de liber schimb și protecționistă. Următoarele două capitole reprezintă nucleul de bază al problematicii politicilor comerciale, acestea concentrând principalele instrumente de politică comercială, și anume: instrumentele cu caracter tarifar și netarifar aplicabile preponderent importurilor și instrumentele de promovare și stimularea exporturilor. Pe tot parcursul acestor capitole, problematica teoretico-explicativă este dublată de o multitudine de cazuri cu explicații suplimentare și exemple practice desprinse din realitățile comerțului internațional și ale politicilor comerciale ale țărilor lumii, inclusiv România.

În capitolul șase sunt avute în vedere aspecte privind regionalizarea schimburilor comerciale. Aspectele cu caracter teoretic privind problematica fenomenului integrării regionale sunt dublate de prezentări ale principalelor grupări de integrare economică regională, și anume: Uniunea Europeană și Asociația Europeană a Liberului Schimb, pentru Europa; Acordul de Liber Schimb Nord-American, pentru America de Nord; piața MERCOSUR pentru America Latină, Forumul de Cooperare Asia-Pacific, pentru Asia și altele.

Instituționalizarea sistemului comercial internațional reprezintă subiectul capitolelor șapte, opt și nouă, în care sunt prezentate și analizate aspectele specifice activității Organizației Mondiale a Comerțului (OMC). Astfel, în capitolul șapte, după prezentarea contextului apariției OMC, sunt avute în vedere aspecte privind principalele prevederi ale OMC, între care se remarcă: obiectivele, principiile fundamentale, aspecte privind desfășurarea negocierilor, poziția țărilor în dezvoltare în cadrul OMC, cooperarea OMC cu alte organizații internaționale. În capitolele opt și nouă sunt prezentate rezultatele primelor conferințe ministeriale ale OMC, inclusiv principalele rezultate ale activității OMC.

Întreaga lucrare este însoțită cu o multitudine de cazuri cu explicații suplimentare și exemple practice desprinse din realitățile comerțului internațional și ale politicilor comerciale ale țărilor lumii, inclusiv România.

Noiembrie 2015

Georgeta ILIE

CAPITOLUL 1

COMERȚUL INTERNAȚIONAL – ABORDĂRI CONCEPTUALE

1.1 COMERȚUL INTERNAȚIONAL

Comerțul internațional reprezintă un mecanism esențial al circulației mărfurilor și, într-o proporție considerabilă, a **serviciilor și a drepturilor de proprietate intelectuală**, fiind în același timp veriga centrală a transferului de tehnologie la scară globală.

Fluxurile comerciale internaționale sunt reprezentate de tranzacțiile de export și respectiv de import. Acestea realizează **legătura dintre piețele naționale și internaționale**. Experiențele istorice evidențiază faptul că **deschiderea piețelor naționale** în calea fluxurilor comerciale a generat **efecte radicale, declanșând noi forțe competitive și transformând multe economii naționale**.

Comerțul internațional realizează o legătură între piețele aflate la mari distanțe geografice, ceea ce face posibilă dispariția caracterului sezonier al anumitor produse prin creșterea posibilității furnizării de produse disponibile oriunde în lume. În același timp, **progresele în domeniile tehnologiei informației și comunicațiilor**, precum și disponibilitatea pe scară largă a acestora au făcut ca un produs realizat într-o anumită țară să poată fi comandat în oricare altă țară situată la distanțe considerabile față de prima. **Comerțul a revoluționat perspectivele tuturor ramurilor industriale**, în prezent, puține ramuri industriale bazându-se în exclusivitate pe piețele interne sau pe componentele și materiile prime existente sau disponibile la nivel intern.¹

În prezent, participarea activă a statelor lumii la fluxurile comerciale internaționale reprezintă un important punct de **sprijin în procesele de dezvoltare economică** ale acestora. Acest deziderat este cu atât mai pregnant pentru țările mai puțin dezvoltate, participarea la fluxurile comerciale internaționale sporind șansele acestora în direcția **recuperării decalajelor** față de țările avansate din punct de vedere economic.

Actualul progres economic general este rezultatul progresului economic al fiecărei țări și al schimbului de valori materiale și spirituale dintre acestea.

Comerțul internațional reprezintă o **formă de legătură între piețele naționale, între producătorii de bunuri și servicii din diferite țări**, care se formează pe baza diviziunii internaționale a muncii și care exprimă **interdependențele economice** dintre state. În același timp, comerțul internațional poate fi definit și ca **ansamblul legăturilor comerciale** de vânzare-cumpărare de bunuri și servicii ce

---

¹ D.Held, A.McGrew, D.Goldblatt, J.Perraton, *Global Transformations: Politics, Economics and Culture*, Polity Press, Cambridge, 1999.

se desfășoară între diferite state ale lumii în funcție de specializarea internațională a acestora.²

Din cele prezentate mai sus, se remarcă percepția clasică a conceptului de comerț internațional, potrivit căreia **economiile naționale reprezintă principalii actori ai acestui proces economic.**³

În prezent, studiile și statisticile internaționale evidențiază participarea într-o măsură considerabilă la fluxurile comerciale internaționale a marilor **corporații transnaționale** (peste 82.000 la nivel mondial), aproximativ o treime din totalul fluxurilor comerciale internaționale derulându-se între filialele acestora (peste 810.000 la nivel mondial).

Așadar, percepția modernă a conceptului de comerț internațional este cea potrivit căreia **corporațiile transnaționale reprezintă principalii actori ai acestui proces economic.**

**Evoluția volumului valoric al exporturilor mondiale și al exporturilor filialelor corporațiilor transnaționale la nivel mondial, în perioada 1990-2014
(mld.USD, în prețuri curente)**

Tabel1.1

Indicatori	1990	2005-2007 (media anuală)	2008	2010	2012	2013	2014
Volumul exporturilor de mărfuri și servicii	4.332	14.927	19.794	18.956	22.407	23.063	23.409
Volumul vânzărilor filialelor corporațiilor transnaționale la nivel mondial	5.105	21.293	33.300	22.574	25.860	33.775	36.356
Exporturile filialelor corporațiilor transnaționale la nivel mondial	1.498	5.003	6.599	6.320	7.479	7.688	7.803

Sursa: Word Investment Report 2015: Reforming International Investment Governance, UNCTAD, Geneva, publicat pe www.unctad.org, p.18

În prezent, **economiile naționale** continuă să reprezinte celulele de bază ale economiei mondiale și implicit ale relațiilor economice internaționale. Acestea formează cadrul de mișcare a factorilor de producție, al manifestării agenților economici, stimulând dezvoltarea lor.

Influența economiilor naționale asupra relațiilor economice internaționale este direct proporțională cu nivelul lor de dezvoltare economico-socială. Economia națională se constituie drept o entitate rezultată din dezvoltarea **schimbului reciproc de activități** între membri unei comunități umane, pe ansamblul teritoriului unui stat național. În consecință, rezultă că la baza economiilor naționale actuale se află **statul național modern.**

Centralizarea puterii politice, deținerea unui teritoriu național precis delimitat prin granițe în baza unor tratate internaționale și existența unei

² N.Sută (coordonator), *Comerț internațional și politici comerciale contemporane*, Ed. Economică, București 2003.

³ D.Miron, *Comerț internațional*, Ed. ASE, București 2003.

coeziuni economico-sociale reprezintă principalele **caracteristici ale statului național modern**.

Rolul **economiilor naționale** în comerțul internațional este evidențiat printr-o serie de **considerente**, între care se remarcă următoarele:

- existența unei **piețe interne** determinată de teritoriul național;
- existența unei **monede naționale** care circulă și este utilizată pe teritoriul național pentru efectuarea de plăți interne;
- **guvernarea uniformă** prin legi și reglementări juridice astfel încât agenții economici naționali se bucură de egalitate în fața legilor și au obligația de a respecta legile respective;
- o economie națională modernă este structurată pe **sectoare și ramuri** economice care definesc **domenii specializate** de activitate economică (sectorul primar cuprinde agricultura și industria extractivă, sectorul secundar cuprinde activitățile industriale altele decât cele extractive, sectorul terțiar cuprinde activitățile de servicii, sectorul cuaternar cuprinde activitatea de cercetare-dezvoltare);
- orice economie națională se caracterizează printr-un anumit **tip de mecanism economic**; ea este coordonată și reglementată printr-o combinație particulară de instrumente economice și politici economice; mecanismul economic este definit de combinația dintre mecanismele de piață și intervenția statului în economie.

Caseta 1.1

Rolul guvernului în economia și relațiilor comerciale externe ale Japoniei

În Japonia, toate deciziile majore sunt luate de către cele 11 ministere, agenții și consilii pe domenii de activitate care formează Guvernul, fiind puse în aplicare de către administrația locală. Rolul major al instituțiilor guvernamentale în economie este determinat de *emiterea licențelor, permiselor și aprobărilor necesare* ce reglementează activitatea economică în Japonia, dar și de unele *acte procedurale neoficiale "îndrumare administrativă", practic obligatorii*, birocrăția fiind perpetuată și de multitudinea de *organizații cu atribuții semiregulatorii*.

În 1998, guvernul a aprobat strategia de reformă în administrație, vizând **reducerea numărului ministerelor și agențiilor asimilate și eficientizarea acestora**. În strategia națională de modernizare un rol important îl are dialogul de reglementare cu UE, care reprezintă și un laborator de încercări, pentru ambele părți, chiar cu obstacolele și timpii morți existenți, datorăți în mare parte intereselor din mediul de afaceri din Japonia, care menține relații foarte apropiate cu mediul politic și cu birocrăția din administrație.

Activitatea politicianilor depinde de marile corporații nipone și de decizia conducătorilor acestora, în sensul finanțării, dar și în ceea ce privește "*orientarea*" voturilor angajaților; nu trebuie uitat ca marile companii angajează anumiți funcționari superiori din administrație, la pensionarea lor. Dieta japoneză⁴ are un personal redus, parlamentarii bazându-se pe oficialii din ministere pentru inițierea de măsuri legislative și elaborarea de acte normative.

⁴ Dieta (parlamentul Japoniei) constă din Camera Reprezentanților (Camera inferioară) cu 480 de locuri, aleasă prin vot popular, la fiecare patru ani sau la dizolvare, și o Cameră a Consilierilor (Camera superioară) de 242 de locuri, ai cărei membri aleși popular au mandate de șase ani.

În acest context, percepția comună este cea a guvernului "protector" care trebuie să remedieze imperfecțiunile pieței, raportat la elementele de concurență străină și să gestioneze activitatea domeniului industrial spre produsele cu valoare mare adăugată, conceptul mecanismului "mâinii invizibile" fiind complet eliminat din aceasta perspectivă.

Dar, trebuie menționat că în ultimele mandate, executivul nipon a implementat soluții pragmatice în vederea creșterii accesului furnizorilor străini pe piața achizițiilor guvernamentale, măbind numărul agențiilor care lucrează în domeniu și scăzând pragul inferior al achizițiilor guvernamentale, chiar sub limita stabilită de reglementările OMC.

Punctual, măsurile luate sunt:

- organizarea de seminarii periodice având ca subiect achizițiile ce vor avea loc;
- facilitarea transparenței procesului prin anunțuri publice;
- transmiterea de informații referitor la procedurile pentru oferte singulare ce se vor organiza;
- transmiterea de informații privind achizițiile reglementate de OMC;
- accesul prin internet la datele privind achizițiile guvernului japonez.

În prezent, multe dintre proiectele de construcții sunt deschise licitației competitive, ofertele fiind publicate în "Kensetsu Kogyo Shimbun" și "Kensetsu Tsushin Shimbun", însă încă multe din proiectele importante sunt adjudicate netransparent de companiile nipone, care ulterior recurg la subcontractorii externi.

Japonia este și a doua piață IT la nivel mondial (computere, optică, telecomunicații de înaltă tehnologie) estimându-se că piața acestor produse să treacă de pragul de 1.000 mld.USD în jurul anului 2010.

În anul 2008, s-a finalizat procesul conectării tuturor companiilor, organismelor guvernamentale, școlilor și locuințelor la proiectul "Fiber to the Home". Japonia și-a amplificat eforturile în direcțiile multi-media, telecomunicații și servicii on-line, Ministerul Economiei, Comerțului și Industriei /METI/ alocând peste 5 mld.USD pentru activitățile de cercetare-dezvoltare în acest domeniu.

Ministerul Teritoriului, Infrastructurii și Transporturilor a implementat un ambițios program de redefinire a normativelor din construcții (urmare cutremurului devastator care a avut loc la Kobe în anul 1995), declanșând o amplă campanie de evaluare și reabilitare a construcțiilor existente, care se desfășoară și dezvoltă într-un ritm accelerat.

Față de realitatea societății îmbătrânite, guvernul a elaborat o strategie de creștere economică bazată pe trei piloni:

- *tehnologia inovativă* (creșterea ponderii activităților de cercetare-dezvoltare prin alocarea unor bugete suplimentare, promovarea investițiilor în acest domeniu bazată pe îmbunătățirea sistemului fiscal și utilizarea tehnologiilor ubiquie și a roboților prin aplicarea IT);
- *componenta globală* (impulsionarea negocierilor cu OMC, creșterea transparenței în vederea atragerii investițiilor străine, creșterea competitivității pe plan internațional a piețelor financiare și de capital nipone);
- *creșterea participării forței de muncă* (ridicarea vârstei de pensionare, îmbunătățirea sistemului de pensionare și a sistemului de angajare permanent, reangajarea seniorilor și sprijin pentru dezvoltarea aptitudinilor tinerei generații).

Sursa: *Îndrumar pentru afaceri, Japonia, 2009, sursa: www.dce.gov.ro*

În ceea ce privește **participarea** economiilor naționale la relațiile comerciale internaționale, se remarcă o **eterogenitate** sub aspectul bunăstării acestora, pe fondul unei diversități de **mărime și potențial economico-social**, dar și al **nivelului de dezvoltare** al acestora. În plus, la nivelul economiei mondiale, deși majoritatea țărilor lumii au optat pentru sistemul capitalist, se mențin câteva țări cu sistem comunist.⁵

Cei mai importanți agenți economici ai relațiilor economice internaționale contemporane sunt **corporațiile transnaționale**. Corporațiile reprezintă rezultatul extinderii activităților economico-financiare ale unei firme naționale în spațiul internațional prin investiții străine directe.

În același timp, corporațiile reprezintă un sector al spațiului economic mondial, rezultat din internalizarea treptată a diferitelor fluxuri economice internaționale. Rolul major al corporațiilor se datorează faptului că acestea sunt implicate în organizarea și desfășurarea de producții internaționale prin investiții externe.

În prezent, corporațiile transnaționale **acoperă toate domeniile** sferei materiale (industria auto, farmaceutică, alimentară), dar mai ales imateriale (telecomunicații, servicii financiar-bancare și de asigurări, distribuție, servicii audiovizuale). De asemenea, dacă inițial, acestea s-au afirmat la nivelul **țărilor dezvoltate**, în ultimii ani, se remarcă înscrierea pe poziții de top în clasamentele internaționale a o serie de corporații având ca origine **țări în dezvoltare relativ avansate** (Mexic, Republica Coreea de Sud). În ceea ce privește performanțele acestora, multe au ajuns **să depășească ca forță economică rezultatele macroeconomice ale multor state**. Astfel, la nivelul anului 2010, *General Motors, GDF Suez, Eni și Volkswagen înregistrau o cifră de afaceri cumulată (479 mld.USD) comparabilă cu PIB-ul Republicii Africa de Sud (524 mld.USD)*⁶. Un alt exemplu grăitor este comparația dintre nivelul veniturilor companiei *General Motors de 136 mld.USD și PIB-ul Kuwait-ului de 139 mld.USD sau PIB-ul Noii Zeelande de 131 mld.USD, toate datele fiind valabile pentru anul 2010*.

În contextul apariției și dezvoltării grupărilor de integrare economică regională, s-a evidențiat o categorie de tranzacții comerciale internaționale specifice, și anume **comerțul intracomunitar** (relații comerciale de import-export de bunuri și servicii derulate între parteneri comerciali din țări care aparțin aceluiași bloc comercial regional, ex. UE) și **comerțul extracomunitar** (relații comerciale de import-export de bunuri și servicii derulate între parteneri comerciali din țări aparținând unui bloc comercial regional și parteneri comerciali din țări situate în afara blocului comercial regional respectiv).

Participarea țărilor lumii la grupările de integrare economică regională generează o serie de comportamente specifice în funcție de interesele comerciale, economice sau de altă natură între care se remarcă amplificarea schimburilor comerciale reciproce (comerțul intracomunitar) și reducerea relațiilor comerciale cu parteneri comerciali situați în afara grupării respective (comerțul extracomunitar).

---

⁵ În anul 2005, partidele comuniste se aflau la putere în Cuba, Republica Populară Chineză, Vietnam, Laos și Coreea de Nord. În cazul partidului comunist chinez, adoptarea așa numitei *economii socialiste de piață*, cunoscută și ca "*socialism având caracteristici chinezești*", a făcut ca numeroși comuniști și partide comuniste din toată lumea să afirme că *R.P.Chineză a abandonat parțial sau total comunismul în favoarea capitalismului și a societății de consum*.

⁶ Sursa: *World Investment Report 2011: Non-Equity Modes of International Production and Development*, UNCTAD, Geneva, publicat pe www.unctad.org

În relațiile economice internaționale contemporane, s-au evidențiat o serie de economii, cunoscute în literatura de specialitate sub numele de **economii emergente**. Acestea se caracterizează printr-o considerabilă creștere a gradului de **integrare** în ansamblul pieței internaționale, în special prin **oportunitățile extrem de atractive de investiții**, deși **riscurile** presupuse de aceste investiții sunt mai ridicate decât cele prezente pe piețele mature (ale țărilor dezvoltate).

În esență economiile emergente sunt considerate a fi toate țările din America de Sud și Centrală, din Orientul Îndepărtat (cu excepția Japoniei, Australiei și Noii Zeelande), din Africa și o parte din Europa de Sud, ca și Europa de Est și țările din fosta URSS.

Globalizarea comerțului implică existența unor piețe globale pentru desfacerea mărfurilor și serviciilor tranzacționate, care transformă în asemenea măsură economiile naționale, încât producția este din ce în ce mai condiționată de forțe concurențiale globale.⁷

Sistemul comercial mondial este definit atât ca o **intensă rețea de legături comerciale** la care participă toate economiile, cât și de **evoluția unor piețe globale** pentru multe produse și servicii. Actualul stadiu de deplasare către o piață globală a fost facilitat de existența unor **infrastructuri** mondiale de transporturi și comunicații, de promovarea **liberalizării** la nivel global a comerțului prin instituționalizarea unui sistem comercial mondial și de **internaționalizarea producției**. În acest context, **piețele naționale** sunt tot mai **interconectate**, pe fondul **extinderii comerțului intra-ramură**, iar **competiția** globală depășește granițele naționale, afectând în mod direct economiile locale. Din aceste considerente, firmele individuale se confruntă cu o piață globală, în care trebuie să facă față competiției directe cu firme străine care intră pe piețele lor naționale.

1.2 SPECIALIZAREA INTERNAȚIONALĂ

Conceptul de comerț internațional se află într-o strânsă legătură cu cel al **diviziunii internaționale a muncii**. Astfel, diviziunea internațională a muncii exprimă un proces de **specializare internațională în producție** a entităților participante la relațiile economice internaționale (agenți economici, economii naționale), realizat într-un larg orizont de timp și care reprezintă baza legăturilor dintre economiile naționale, reflectând astfel **locul și rolul** fiecărui participant în circuitul mondial de valori materiale și implicit în relațiile ce se stabilesc între statele lumii în procesul dezvoltării producției și comerțului internațional.

La baza procesului de specializare internațională și implicit a fluxurilor comerciale internaționale se află o multitudine de **factori**, între care se remarcă următorii:

- condițiile naturale și fizico-geografice: dotarea cu resurse naturale; mărirea teritoriului și a populației fiecărei țări;
- deosebirile între țări în ce privește nivelul tehnic și gradul de diversificare al aparatului productiv, aptitudinile umane;
- tradițiile economice și comerciale;

---

⁷ D.Held, A.McGrew, D.Goldblatt, J.Perraton, *Global Transformations: Politics, Economics and Culture*, Polity Press, Cambridge, 1999.

- evoluția inegală între diferitele state, a progresului tehnico-științific și a factorilor de producție, în funcție de mediul natural, aptitudini umane, tradiții, organizare socială;
- apropierea geografică a statelor și stabilirea anumitor raporturi de complementaritate economică dinamică între ele;
- o serie de factori extraeconomici (factori politici: dominația colonială, relațiile de producție, conflictele etc.).

Așa cum am mai afirmat, diviziunea mondială a muncii reprezintă un fenomen fundamentat pe un anumit potențial de producție, anumite structuri ale economiilor naționale și, pe baza lor, pe specializarea internațională.

Prin **specializarea** internațională, statele urmăresc **adaptarea** potențialului propriu, dintr-un domeniu sau altul, la caracteristicile cererii de pe piața mondială. În procesul specializării internaționale, majoritatea țărilor în dezvoltare se bazează pe existența unor condiții naturale favorabile, în timp ce țările dezvoltate se bazează pe factori tehnico-economici și sociali precum: nivelul de dotare și gradul de diversificare ale capacităților de producție, calificarea profesională a forței de muncă, disponibilitățile de capital, tradițiile industriale⁸.

Competitivitatea unei economii depinde de forma de specializare internațională adoptată sau impusă din exterior: specializarea inter-sectorială, inter-ramură, intra-ramură, organologică, intra-firmă, tehnologică. În acest sens, politica statală, precum și evenimentele întâmplătoare deseori au o influență decisivă.

Specializarea inter-sectorială (industrie-agricultură) presupune realizarea unui schimb comercial între țări diferite cu produse realizate în sectoare diferite (produse industriale - produse agricole); aceste tip de specializare este specific relațiilor dintre țările dezvoltate și unele țări în dezvoltare.

Specializarea inter-ramură (industrie-industrie; agricultură-agricultură) conduce la crearea unor fluxuri comerciale între țări diferite cu produse aparținând unor ramuri diferite ale aceluiași sector (autoturisme - produse siderurgice); acest tip de specializare este specific cu deosebire diviziunii muncii între țările dezvoltate și caracterizează un număr restrâns de țări în dezvoltare (în special țările recent industrializate: unele țări din America Latină (Brazilia, Argentina) și din Asia de Sud-Est denumite cei opt dragoni: Singapore, Hong Kong, Coreea de sud, Taiwan, Malaezia, Indonezia, Thailanda, Philipine.

Specializarea intra-ramură (pe subramuri economice, electronică-electronică; chimie-chimie etc.) este realizată de fluxuri comerciale între diferite țări cu produse aparținând aceleiași ramuri dintr-un anumit sector (produse lactate - produse din carne, autoturisme - autoturisme); acest tip este specific țărilor dezvoltate.

Caseta 1.2.

Semnificația și implicațiile schimburilor intra-ramură la nivel internațional

În prezent, peste **25% din comerțul internațional** cuprinde schimburi reciproce realizate cu produse din aceeași categorie conform clasificării lor după Sistemul Internațional Standard de Catalogare a bunurilor industriale.

Schimburile intra-ramură joacă un rol deosebit de important mai ales în comerțul internațional cu bunuri manufacturate aparținând țărilor dezvoltate, care

⁸ S.Dumitrescu, A.Bal, *Economie mondială*, Ed. Economică, București 1999.

dețin ponderea cea mai mare în acest gen de schimburi, dar astăzi ponderea țărilor în dezvoltare în acest tip de schimburi comerciale tinde să crească.

Treptat, multe țări și chiar grupări de state au ajuns să dețină niveluri asemănătoare de tehnologie, precum și proporții asemănătoare de capital și muncă calificată. De aceea, este tot mai greu să se facă o distincție clară între diferite ramuri în privința eficienței cu care una sau alta dintre state produce și comercializează anumite categorii de bunuri prin prisma avantajului comparativ, creșterea ponderii schimburilor intra-ramură în total comerț mondial este o dovadă practică a acestui lucru, comerțul și specializarea fiind tot mai mult influențate de manifestarea economiilor de scară.

Principalele cauze care determină schimburile comerciale intra-ramură.

a. Existența simultană a exporturilor și importurilor de produse aparținând aceleiași ramuri se datorează fenomenului **diferențierii** produselor. Bunurile realizate de diferiți producători sunt individualizate, personalizate, existând diferențe, uneori marcante, în privința calității acestora, fapt care influențează decizia consumatorului. În aceste condiții, importurile urmăresc să satisfacă cererea consumatorilor interni de bunuri cu caracteristici care lipsesc produselor autohtone.

Țările care prezintă niveluri comparabile din punctul de vedere al dezvoltării economice, prezintă niveluri sensibil asemănătoare ale cererii reprezentative, având surplusuri la aceleași categorii de produse. De aceea, în cazul acestor state, fiecare produs exportabil este în aceeași măsură și un bun importabil, iar gradul de complexitate al produselor de export este, de asemenea, comparabil.

Cererea din fiecare stat exprimă o corelație puternică între veniturile per locuitor și calitatea bunurilor solicitate. Țărilor cu același nivel al veniturilor per locuitor le este propriu aproximativ același raport între nivelul de acoperire a cererii interne de produse de o anumită calitate și produsele destinate piețelor externe.

b. Comerțul intra-ramură este determinat de așa-numitele "**cereri de diferență**" prezente pe piața internă. În conformitate cu aceasta, produsele străine comparabile cu bunurile autohtone vor fi, totuși, cerute și consumate ca urmare a preferințelor unor consumatori pentru produse străine. Astfel, prin intermediul cererii de diferență, se pot explica schimburi comerciale care există chiar dacă avantajul comparativ este absent.

c. Schimburile intra-ramură apar ca urmare a caracteristicilor ofertei, de pe urma existenței **conurenței imperfecte** și a **economiilor de scară**.

d. Schimburile intra-ramură au mai fost explicate și prin prisma **diferențelor existente în ceea ce privește mărimea cheltuielilor de transport și comercializare între diverse regiuni**, în condițiile în care nu se interpun bariere comerciale semnificative între state. Au mai existat și opinii care atribuiau aceste schimburi gradului de agregare a produselor în clasificarea standard a mărfurilor care fac obiectul comerțului internațional.

În practică, **măsurarea intensității schimburilor comerciale** intra-ramură este deosebit de utilă pentru determinarea **locului** pe care acestea îl ocupă în comerțul exterior al unui stat, precum și în scopul realizării unei **comparații** între diferite țări, la un anumit moment dat.

Indicatorul cel mai semnificativ, în acest sens, a fost elaborat de **Grubel și**

Lloyd și are următoarea formulă de calcul:
$$I_{GL} = 1 - \frac{\sum_{i=1}^n \left| \frac{x_i}{X} - \frac{m_i}{M} \right|}{\sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i}{X} - \frac{m_i}{M} \right)}$$

unde:

- x_i , m_i reprezintă exporturile, respectiv importurile unei țări, din categoria de produse i ,
- X , M reprezintă exporturile, respectiv importurile totale ale țării.

Dacă indicatorul GL ia valoarea 1, atunci exporturile și importurile dintr-o anumită categorie de bunuri sunt egale, țara respectivă prezintă schimburi comerciale intra-ramură „perfecte” sau „totale”.

Similar, dacă GL este egal cu 0, atunci înseamnă că nu există schimburi intra-ramură din respectiva categorie de bunuri.

Acest indicator poate lua orice valoare între cele două valori extreme, dar cu cât el este mai apropiat de valoarea 1, cu atât comerțul intra-ramură este considerat mai intens.

Pentru a face posibilă o includere mai concludentă în calcul a realităților piețelor, s-a realizat următoarea **clasificare a produselor care fac obiectul schimburilor intra-ramură:**

- produse **omogene** aparținând comerțului de frontieră, din zonele libere sau comerțului sezonier;
- produse **eterogene**, sau diferite, dar care au substitute apropiate în producție și consum. Această categorie se subdivide în: **bunuri cu intrări diferite**, dar care sunt foarte ușor substituibile în consum (de exemplu textilele sintetice și cele naturale), **bunuri cu intrări identice**, dar care au utilizări finale diferite (de exemplu industria metalurgică), **bunuri asemănătoare**, fabricate din materiale asemănătoare (de exemplu industria automobilelor);
- produse eterogene pe verticală, dar aparținând aceluiași tip de proces de producție.

În același timp, diferitele tipuri de specializare internațională pot fi întâlnite și sub **alte forme**, precum: specializarea în producția de produse primare (este determinată de înzestrarea cu resurse); specializarea în producția de produse manufacturate (este determinată de existența unui aparat productiv performant, resurse adecvate, un nivel de calificare a forței de muncă corespunzător); specializarea în sectorul terțiar (în servicii financiare, turistice).

În prezent, la nivelul economiei mondiale se manifestă **diferite grade de specializare internațională** a statelor lumii. Astfel, putem spune că *la limita inferioară* se află țările în dezvoltare cel mai puțin avansate cu o specializare internațională unilaterală. În continuare urmează țările în dezvoltare relativ avansate specializate pe produse primare și manufacturate, iar în unele cazuri numai manufacturate. În final, în partea superioară se situează țările dezvoltate specializate pe domenii de vârf ale industriei, ramuri de mare productivitate ale agriculturii și ale serviciilor.

De asemenea, se remarcă, că de-a lungul timpului țările dezvoltate și-au schimbat de mai multe ori specializarea, aceasta fiind rezultatul unor decizii

concrete de multe ori aparținând marilor firme private în goana acestora după eficiență.

În acest context, **fazele dezvoltării competitive** sunt:

- **economia bazată pe factori:** avantajul competitiv constă în costul redus al factorilor de producție; companiile au un rol redus în realizarea valorii adăugate și se bazează pe forța de muncă ieftină; tehnologia este asimilată prin importuri și investiții străine directe;
- **economia bazată pe investiții:** avantajul competitiv constă în capacitatea de a produce bunuri și servicii de calitate, prin metode eficiente, dar cu salarii mai reduse; **diamantul competitiv național** susține deja investiții majore în infrastructura și modernizarea proceselor tehnologice; tehnologia este asimilată prin licențiere, joint-ventures, investiții străine directe și creație proprie;
- **economia bazată pe inovare:** avantajul competitiv constă în crearea de bunuri și servicii inovative pe plan internațional; strategiile competitive ale companiilor sunt globale, iar **diamantul național** este competitiv în toate domeniile.

“**Diamantul**” competitiv, propus de **Michael E. Porter**, include **patru factori principali**, influențați în ansamblul lor de acțiunea guvernamentală, și anume:

- **factorii de producție:** avantajul competitiv se construiește nu pe factorii moșteniți, ci pe cei creați prin investiții consistente și care sunt specializați.
- **cererea internă:** caracteristicile cererii interne au un efect foarte semnificativ asupra strategiei firmelor naționale, prin gusturi, sofisticare, dimensiune și, în consecință, prin presiunea indusă asupra costurilor, a inovației și a calității.
- **industriile conexe sau complementare:** o condiție a succesului într-un domeniu o reprezintă existența unor industrii conexe competitive la nivel internațional; un domeniu nu poate excela izolat de restul rețelei economice pe care se sprijină performanța sa de ansamblu;
- **strategia, structura și concurența între firme:** diferitele metode de management, orizontul de performanță investițională, dimensiunile firmelor, tipul de poziționare pe piață sunt elemente care pot susține sau nu o prezență competitivă în diverse industrii sau segmente de piață.

Toate cele patru elemente trebuie privite în strânsă **interdependență**, **avantajul competitiv bazându-se pe “diamant” ca sistem**, nu ca elemente dispartate. Competitivitatea întregului sistem este afectată de orice “verigă slabă” între elementele diamantului. După această logică este construit și argumentul referitor la “cluster”-ele economice. Existența unui diamant competitiv duce la crearea unui cluster competitiv internațional, mai degrabă decât a unui succes sustenabil izolat.

De asemenea, se impune precizat faptul că la baza desfășurării activităților economice derulate la scară internațională se află extinderea principiilor capitalismului la scară globală. **Capitalismul** presupune supremația economiei deschise, orientate către piață, o piață în expansiune și într-o continuă modificare structurală, concurența între agenții economici. În plus, dreptul de proprietate privată și dominația acesteia au stat la baza libertăților omului și a liberei inițiative.⁹ O serie de cercetători economiști care studiază originile acestui fenomen afirmă că

---

⁹ S.Dumitrescu, A.Bal, *Economie mondială*, Ed. Economică, București 1999.